

gatis, procedat in hereditatibus, & contra, quia illis solum legari potest, qui heredes institui possunt, §. legari, ubi Gloss. Inst. de legar. Mynfinger. in princ. n. 3. Inst. de heredib. instit. Oroz. de apicib. sur. lib. 1. cap. 4. n. 3.

87 Quod similiter observabatur etiam ante legem Juniam, quæ vetuit Latinis, ne aliquid ex testamento perciperent, ut præcitati tradunt DD. tunc enim omnes liberti, qui cives Romani non efficiebantur, fuerunt peregrini, ut colligitur ex Vlpian. tit. 22. §. 1. ac ex traditis à Retes ad tit. de interd. lib. 1. cap. 3. in fin. principii, usque dum ea lex ipsis præter dedititios jus Latii concessit: peregrini autem nec heredes institui, nec legatis honorari poterant, l. 1. C. de hered. instit. l. Sed est, §. Solemus, ff. cod. Vlpian. ubi proximè, Gloss. in §. Legari, Inst. de legar. Donell. lib. 6. cap. 17. l. L. Olan. sup. d. lib. 4. cap. 14. num. 6. Arnold. Vin. in princip. n. 1. Inst. de hered. instit. Chelius sup. n. 8. & 9. Hæc quæ extra dubium esse videntur, evertit insignis Osuald. ad Donell. lib. 7. cap. 17. l. A, ad fin. ubi scripsit, Latinum Junianum ante legem Juniam potuisse capere hereditatem, quod deduxit ex Vlpiano tit. 22. §. 2. dum docet, idem Latinum prohiberi acquirere hereditatem, quia lex Junia vetat, quasi aliud juris antea esset. Sed levè quidem ratione movetur; nam cum ea lex permiserit, Latinos libertos heredes institui, ut mox probabitur, quod prius non licebat, cum essent peregrini, opus fuit exprimere, quod capere hereditatem non valerent, nisi cives Romani congruo tempore efficerentur, quæ est sententia Vlpiani in d. §. 2.

88 At licet Latini, & dedititii pariter capere ex testamento civis Romani veterentur, ut prænotavimus; tamen inter ipsos illud discrimen fuit: nam dedititii nullo modo heredes institui, aut in legatariis constitui poterunt, Vlpian. sup. §. 1. quia testamenti factionem nec passivam habuerunt: Latini verò sic, unde jure hereditas, & legatum eis relinquebatur. Vlpian. tit. 20. §. 7. hæc verò capiebant, si tempore mortis testatoris, aut intra creationem centum dies, si ita heredes instituerentur, civitatem adipiscerentur Romanam, alias sisco cedebant, Vlpian. tit. 17. in princip. & tit. 22. §. 2. Retes ad tit. de interd. lib. 3. num. 29. Chelius d. cap. 1. num. 11. Arnold. Vin. princip. num. 2. Inst. de heredib. instit. Ex quibus patet, aliud esse habere testamenti factionem passivam, & aliud capere ex testamento, quod expressim præcitati auctores observant.

89 Latini Juniani capere fideicommissum non prohibebantur, Vlpian. tit. 26. §. 6. Osuald. lib. 8. c. 2. l. C. Olan. sup. lib. 4. cap. 11. num. 36. Pichard. in princ. num. 37. Inst. de fideicom. heredit. Retes sup. num. 31. qui late probat, & num. 42. aliud juris in dedititiis fore opinatur; nam veram libertatem nec de jure gentium eos obtinuisse sentit, quod tamen dubium redditur ex dictis supra, à num. 67. & quia libertas, quantumcunque oppressa, & coarctata, adhuc libertas est, ut de adscriptitiis, & similibus agens tradit Solorzan. de jur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 3. ex num. 19. qui ex cap. 1. hoc ipsum demonstrat de Indis Occidentibus. Præterea Vlpianus d. tit. 22. §. 1. non inficiatur dedititium institui non posse, quia servus, sed quia peregrinus est. Atqui peregrinus capax fuit fideicommissi, ut fuscè probat Olan. d. lib. 4. c. 11. per tot. & cap. 14. num. 28. Igitur & dedititius. Adhuc poterit respondere Retes ex illis, quæ ipse

docet d. lib. 3. num. 59. de deportato, scilicet quod odio dedititorum, utpote qui criminibus maculati sunt, id receptum est, ut à fideicommissorum perceptione excluderentur, ne alioqui fraude lex illustri redderetur, quæ illos odio prosequeretur.

Ibi: Latinorum verò quorum melior conditio.

Quemadmodum Latini heredem ex testamento nullum habebant, ita nec ab intestato successorem; nam lex Junia eorum mortientium substantiam adinstar peculii manumissoribus deferebat. Hinc dicitur, quod isti vivebant ut liberti, & ut servi mortem optabant, l. unie. in fin. princ. C. de Latini. libert. tollend. ubi Cujac. Gloss. in §. ult. Inst. de libertis. Arnold. Vin. in §. ult. de success. libert. Borcholt. ibidem, & in d. §. ult. de libert. num. 6. Retes d. lib. 3. num. 28. & opusculor. lib. 5. cap. 9. num. 3. Rosin. lib. 8. cap. 15. vers. Juniana Norbanam.

91 Circa Latinorum successionem edictum Trajani promulgatum est quo jubebatur, ut si quis ex illis, inficio patrono, jus civitatis ab Imperatore impetraret, eo dum viveret gauderet, sed obitu tempore patrimonium ipsius cum Latini ad manumissorem spectaret. Retes d. cap. 9. n. 4. Borcholt. in §. ult. Inst. de success. libertor. Vin. ibidem, vers. Divi Trajani. Ejus edicti meminit Justinian. in l. ult. C. de Lat. libert. toll. in §. ult. Inst. de success. libertor. Factum quoque fuit Senatusconsultum Largianum, quod iudicavit, ut liberi manumissoris non exhereditari excluderent ceteros etiam heredes institutos à successione, sive occupatione bonorum Latini liberti, cum ex lege Junia patronus posset jus hoc capiendi bona Latini extraneis, ut reliquum patrimonium, relinquere legati, institutionis, aut alio quovis titulo. Retes ubi proximè, qui rectè probat jus istud ad bona Latinorum transmissibile fore ad quoscunque patron. successores lege ex Junia, sed præfato Senatusconsulto liberti extraneis jubentur anteponi.

92 Præter legitimam successionem Latini caruerunt omnibus aliis, quæ propria civium Romanorum habebantur: ea tradit Rosin. lib. 10. cap. 22. in princip. & falius Carol. Sigon. de antiq. jur. civ. Roman. Sic connubium cum civibus Romanis non habere, nisi impetraretur. Vlpian. tit. 6. §. 3. Arnold. Vin. in §. ult. num. 1. Inst. de libertis. Retes d. lib. 3. num. 26. ubi limitat. Sed potest limitatio rejici asserendo, quod Vlpiani fragmentum à quo eam Retes deducit, accipiendum est, impetrata à Principe facultate, ut Latinus cum cive Romana contraheret, juxta eundem Vlpian. in d. §. 3. Consequenter liberos sub patria potestate non habebant, ut cives Romani, ut constat ex Vlpiano tit. 5. per tot. Vin. ubi proximè. Tutores itidem testamento dari nequebant; nam lex Junia, quæ illis testamenti factionem passivam tribuit, hoc ipsis ademittit, et si regulariter illi tutores dari possent, cum quibus testamenti factio est. Vlpian. tit. 11. §. 15. Retes d. lib. 3. num. 29. Vin. ubi proximè: quod ideo vetitum, ne peculiorum in præjudicium patronorum pupillis obnoxia essent, existimat Retes: sed alia ratio reddi potest, quia tutela munus publicum erat, princip. Inst. de excusat. tutor. Cujac. ad l. 2. ff. de reg. jur. Petr. Greg. Synagmat. lib. 12. cap. 4. num. 2. Ant. Fab. Jurisprud. tit. 25. princip. 1. à quibus Latini remoti erant, ut compertum habetur. Adjicit singulariter

singulariter Retes d. lib. 3. n. 24. quod non licebat Latinis Junianis intra urbem & septimum milliarem commorari, ex Divo Isidoro Hispalensi lib. 9. origin. c. 4. in fin. cuius auctoritati plurimum deferendum nobis est, ut saltem agnoscamus aliquando sic obtinuisse: at ratio præterit propter quam hujusmodi homines ab urbe exularent, qui melioris conditionis fuere, quàm peregrini, cum hi ad Romam frequentissimè confluerent, ibique habitarent, ut constat ex Rosin. lib. 8. cap. 20. vers. Nec vero, Olan. in suo Paralipom. lib. 4. cap. 14. per tot. Præterea Latino licuit ædificium, aut molendinum in urbe construere, prout asserunt est num. 78. Vide Rosin. lib. 8. cap. 2. vers. Triennio post, ubi traditio D. Isidori comprobatur.

93 Aliqua tamen specialiter Latinis Junianis indulta sunt, quæ ad cives Romanos attinebant, atque ita Latinus testamento testis adhibebatur, familie emptor, ac libripens existere poterat, Ulpian. tit. 20. §. 7. Retes num. 27. & 29. nexus, & mancipationes peragere, Ulpian. tit. 19. §. 3. Retes num. 27. Alia quæ ad Latinorum conditionem, & statum spectant, colligere licet ex Carol. Sigon. tract. de antiq. jur. Ital. Rosin. d. c. 22. vers. Latine colonie, & aliis antiquis, quos dat Retes d. lib. 3. n. 24. De dedititiis, qui peregrini erant, ut non semel testatur Ulpianus in præcitaris fragmentis, vide quæ de eorum jure congerit Olan. lib. 4. cap. 14. per tot. Adde D. Cov. num. 10. in fine.

94 Observandum tandem est, quod etiam respectu patronorum inter libertos distinctio quedam, & ordo servabatur, ita ut dicerentur primi, secundi, tertii, &c. prout quisque apud patronum suum gratiæ & autoritatis plus obtinebat. Ita Rosin. de antiquitat. Roman. lib. 1. cap. 20. vers. Adde Jurisconsulti, ex Adrian. Turneb. advers. sario. lib. 18. cap. 3. Idem Turneb. lib. 27. cap. 21.

Ad Num. 8.

95 Quavis servi vindictâ censu, aut testamento manumissi justam libertatem, ac Romanam civitatem nanciscerentur, sicut jam prænotavimus; non tamen omnibus privilegiis, & juribus civium Romanorum potiebantur, imò ab illis descendentes, tanquam ex infecta radice procreari, à quibusdam muneribus, & honoribus usque ad certum gradum arcebantur: etenim idem manumissus ad nullam dignitatem, vel munus publicum admitti poterat, nisi ad quædam abjecta, quæ recenset Rosin. ubi nuper, lib. 1. cap. 20. in fin. princip. Filius liberti eodem jure ac pater censebatur, qui non, nisi in tribubus urbanis, ceu ignobilioribus suffragium ferre permittebatur. Nepos in rusticis tribus referri poterat: pronepos Equestri Ordini nomen dabat; sed à Senatu rejiciebatur: abnepos Senatoriæ dignitatis, ac ceterarum capax censebatur. Ita Rosin. ubi proximè, Arnold. Vin. in princ. Inst. de ingen. ubi ait, manumissos remotos fuisse à quibusdam prærogativis, quæ concedebantur ingenuis; sed hodie sublatam esse differentiam à Justiniano in authent. ut liberti de careo, collat. 6. traditam, quia jus ingenuitatis omnibus libertis datum est, ut notatur, inf. num. 101.

Ibi: Nam in postremam tribum.

96 Hic ni fallor, classis cum tribu confunditur, D. de Faria Novæ Addit. ad Covar.

quæ inter se differunt, ut liquidò apparet ex traditis supra, num. 4. cum seqq. & n. 14. in tribubus enim nulla prior, aut posterior censebatur, quod in classibus secus erat, ut d. n. 14. notatur; & hoc discrimen in suffragiis ferendis manifestè dignoscatur, de quo Rosin. l. 6. c. 14. vers. de suffragiis, & diximus supra, n. 21.

In classi ergo ultima liberti describebantur, sicut D. Covar. tradit, in quam egeni conjici debebant prout asserunt est num. 14. cum illi tunc nihil in bonis haberent, quasi recenter nati, nisi fortè peculium, domino concedente, portarent, quod pusilla pecunia erat, l. Depositi §. 8. ult. ff. de pecul. Donell. lib. 9. c. 5. Retes opuscul. lib. 1. cap. 1. num. 9.

Ibi: Quod raro accideret, ut ad eos usque.

98 Hoc de classibus verum habet cum centuriata celebrabantur comitia, de quibus Rosin. ubi proximè, ita proloquutus est: Plerumque enim prima vocazione absoluebantur comitia, raro ad quantum perveniebatur, quinta & sexta erant supervacaneæ. Absoluebantur quidem comitia suffragiis primæ classis, si omnes centuriæ illius, quæ fuere 89. in idem placitum convenirent, quoniam ipsarum omnium majorem partem efficiebant, unde licet reliquæ refragarentur, quæ erant 95, ut notatum est n. 14. nihil referebat, & sic supervacaneum foret eas vocare. Si verò centuriæ primæ classis dissentirent inter se, rogabatur secunda, ac deinceps suo ordine inferiores usque dum 97. centuriæ consentirent, quæ erat major pars, cum omnes essent 193. quæ sic observat Salian. annal. tom. 4. ann. mundi 3487. num. 6. qui rectè animadvertit, quod ea arte Servius Tullius plebem à tractandis Reipublicæ negotiis callidè rejecit, cum in tribubus calculus divitis, & pauperis æqualiter valeret.

Ibi: Tullius Hostilius Rex.

99 Liberti in quatuor urbanas tribus, ut ignobiliores, sicut asserunt est supra n. 13. conjiciebantur Rosin. lib. 1. cap. 20. in fin. princip. cum scilicet liberti in tribubus describi merebantur, de quo n. 102. & 109. Sed an hoc Tullius Hostilius instituerit, dubium est; nam etsi aliqui renitantur, receptius est quod Romulus populum in tres tribus duntaxat digessit, qui sic tripartitus usque ad Servium Tullium persistit, ut asseveravimus ex aliis supra n. 4. de quo extat egregium testimonium apud Dionys. antiquitat. lib. 4. ibi: Ceterum Tullius postquam septem colles uno muro complexus est, urbem in quatuor partes divisit à collibus denominatas, Palatinam, Suburanam, Collinam, Esquilinam: & quatuor urbis tribus esse fecit, quæ ad id tempus tres fuerant. Et sequuntur Carol. Sigon. de antiq. jur. civ. Roman. Salian. sup. ann. 3483. num. 3. ubi alii, Rosin. lib. 6. c. 15. vers. Tarquinio Prisco, ac præmissimus n. 4. 12. & 20. Tullius autem Hostilius tertius Rex Romanorum fuit: qui eis dominari cœpit anno ab Urbe condita 82. Salian. tom. 4. an. mundi 3383. n. 4. Servius Tullius sextus in regnum evectus anno Urbis 176. Salian. anno mundi 3477. n. 1. Quæ cum ita sint, nequivit Hostilius jubere, ut liberti referrentur in quatuor urbanas tribus, quæ adhuc institutæ non fuerant.

Ibi: Imò ex quatuor his urbanis.

Ita suo loco prænotatum est supra, n. 15. sub vers. Esquilina tribus.